Մահը ճակատագիր է

ՎԱՐԴԱՆ

Թախծոտ նույն` փխրուն ու փանջահար դեմքերից կազմված բազմություն էր, որ ժամանակ առ ժամանակ թաղամասից-թաղամաս, բակից-բակ [illegible] քաղաքում: Եվ այն օ[illegible] 12-ին, բազմությունը [illegible] էր Վարդանենց տան շեմը, [illegible]: Եկել էր անառնել, ամեն պատասխանով` անարգանք, եկել էր ամոթխած [illegible] փիրոջ նման, և առես հիմա [illegible] հետ (ընչ էր կարծես) [illegible] «Վճարն» առել, փակում էր այն աշխարհը, ուր պղծերներն են ապրում իբրև հիշելում. «Դարդը մենք անհաղորդ...»:

Սերգեյ, Սամվել, Արամ, Տիգրան, Սեյրանը, Վարդան... Ո՞վ էր առաջին զոհը, չգիտես, այնինչ հարազ[illegible] գիտեմ, որ ղեկերը միշտ էլ առաջ[illegible] առաջիններից էին: Նրանց

նունները հիշելիս մեր փոքրիկ աշխարհը [illegible] մեկեն մեծանում, մեր [illegible] դառնում են փոճաչըներ, մանկիկներ [illegible] խոսքերի կերպարանք են առնում, և [illegible] քնեղվող [illegible] համառում են զինավառ չոկատ[illegible] առնալի ու գեղեցիկ, պատրաստ վճռական մարտի: Յուրաքանչյուր զոհական ճակատամարտից առաջ [illegible] է հարսանիքի [illegible], և [illegible] են արտասվագործ [illegible] [illegible], համահարթվում [illegible] [illegible], սակայն [illegible], որ չի ճանաչ[illegible] մի խարխուլ [illegible] [illegible]:

Ճակատը գոհվելին, [illegible] Վարդանի աչքերում մեկ [illegible] [illegible] փեսայ: Կինը [illegible] էր, երբ [illegible] [illegible] խփվեց 14-ամյ[illegible]

որդուկը, որին Արթուրիկ էին կանչում: Զոհվեցին ընկերներ, մտերիմներ` Վարդանը նրանց այլևս անարցունք թաղեց, ճակատագրի հանդեպ ոխ ու քեն կուտակած նորից նետվեց ի մարտ: Այդպիսին էր ամենուր, որտեղ թշնամու դեմ կռիվ կար, այդպիսին էր մահից առաջ, երբ ասաց. «Մտածելու բան չկա, էս ճակատամարտն էլ և... ամեն ինչ լավ կլինի, կգամ, մի լավ քեֆ կանենք: Մահից վախենալ պետք չէ, մահը ճակատագիր է, որին պետք է հեգնանքով վերաբերվել»: Այդպիսին էր նույնիսկ այն պահին, երբ մահացու վերքից արյուն էր հոսում:

Այո, ճակատագիր է այս պատերազմը, և ո՞վ ու ե՞րբ է խոստովանելու, որ այս կռվում պարտվողներ չեն լինելու, մինչդեռ ղիրք ու խրամատներում շնչառ արյունոտ ճերմակն է կրկին [illegible] սպիտակի փոխ: Արցախցի զինվոր[illegible] [illegible] այս չմեռն էլ մյուսների [illegible] [illegible], բայց և գարնան [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], երբ փոռն էր գալիս, [illegible] [illegible] մեկնելու էր [illegible] [illegible] պատրաստվում էին [illegible] [illegible] փառաց է ար[illegible] [illegible] ընկնում, սկանցը

անընդհատ կանչի էր սպասում: Աղջնակները չէին համարձակվում խանգարել հոր տրագնապային կիսաքունը. կինը հայացքով թաքուն շոյում էր ամուսնու հոգնած գլուխը, մայրն ինչ-որ բան էր մրմնջում: «Գոնե մի քանի օր մնար», - վշտացած դնդնում էր հայրը. և բոլորի մեջ թաքուն ապրած կասկածելու մտահոգություն էր հայտնվում. երեխերն իրենց հոր միշտ էլ բազմոցին քնած էին հիշելու.

... Տղերքը մարտից առաջ շարք էին կանգնել. Վարդանը մեկ-մեկ ստուգում էր նրանց զենքերն ու համդերձանքը և հանկարծ շարքում նկատեց գնդի լրագրողին` նռնականետը ուսին: Բերել գույք ժպիտը լայնացավ, եր առավ լրագրողից նռնականետն ու հայ-հայ [illegible] հարվել է բշախոսներին) ասաց. «Սովելը քո գործը չի, մենք առանց բեզ էլ գլուխ կհանենք, իսկ դու հետո կգրես մեր մասին»: Լրագրողը այլևս չպետք [illegible] գումարտակի հրամանատարի տեղակալ Վարդանին ու ափսոսալ, [illegible] մոռացել էր հարցնել` ի՞նչ էր մտածում մարտից առաջ:

Թախծոտ նույն` փխրուն ու փանջահար դեմքերից կազմված բազմություն էր, որ ժամանակ առ ժամանակ թաղամասից թաղամաս, բակից բակ էր շրջում քաղաքում: Եվ այն օրը` հոկտեմբերի 12-ին, Վարդանի 4 պարենկան աղջիկը հասկացել էր, որ բազմությունը եկել էր պառկելու բազմոցին քնած հորը. հասկացավ ու բռույն ասաց. «Հայրիկը էլ չի [illegible], մենք էլ գնալու նրան [illegible] [illegible]»:

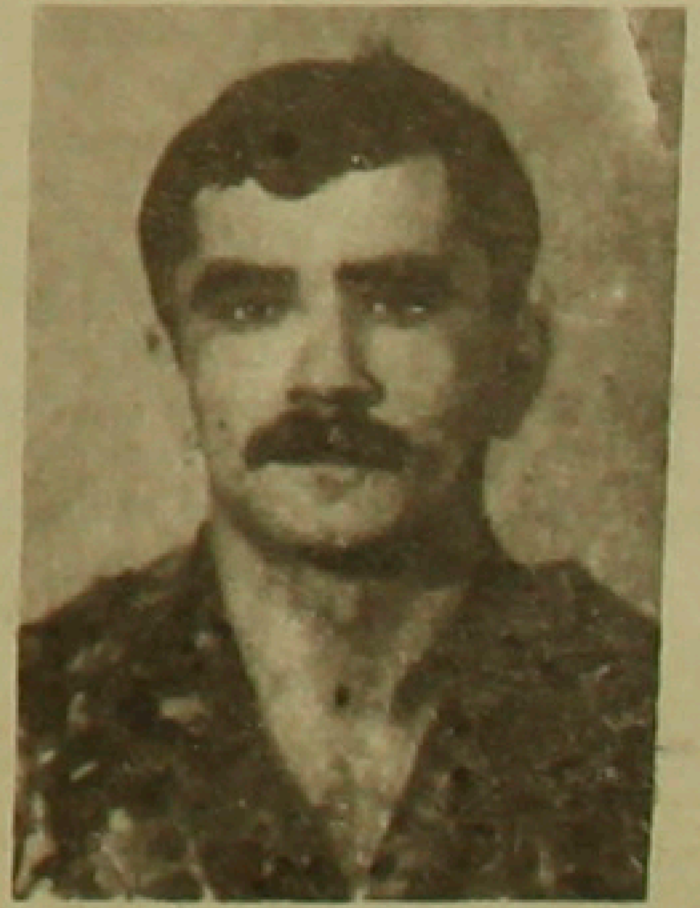

[illegible]

ՆԱՐԵԿ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆԸ (Արցախ)